

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ПОСЛУГ

Ложачевська О.М., доктор економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна, o.lozhachevska@ntu.ua, orcid.org/0000-0001-8462-925X

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE WORLD MARKET OF SERVICES

Lozhachevska O.M., Doctor of Economics, National Transport University, Kyiv, Ukraine, o.lozhachevska@ntu.ua, orcid.org/0000-0001-8462-925X

Постановка проблеми. Однією з основних форм міжнародних економічних відносин є світова торгівля. Останні роки стали критичними для розвитку світового ринку. Криза в світі, що стала причиною пандемії Covid 19 та сьогоденна ситуація воєнного стану в Україні є головними з причин перебудови і виявлення нових форм світової торгівлі.

Торгівля ж послугами є однією з найбільш перспективних сфер світової економіки, яка швидко розвивається. В теперішній час послуги займають досить велику частину економічної діяльності. До сфери послуг відносять такі значні сектори економіки, як телекомунікації, транспорт, освіта, охорона здоров'я, туризм, будівництво, фінанси і ряд інших[6].

На послуги припадає близько 2/3 світового валового продукту, причому в ряді провідних ринкових країн цей показник значно більший і перевищує 70 %, а інколи навіть 80 %. Як вид економічної, і зокрема міжнародної економічної, діяльності, послуги є не тільки домінуючим, а й якісно диверсифікованим компонентом: згідно з класифікацією ГАТТ/СОТ у світі у сфері обігу використовується понад 600 видів послуг[7].

В сучасних економічних умовах кризи світова торгівля послугами є потужним динамізатором, фактором, який дедалі більше визначає його параметри, тенденції і навіть характер процесів глобалізації. Тому саме зараз стає необхідність визначення перспективних напрямів розвитку світового ринку послуг.

Аналіз і огляд останніх досліджень. В економічній світовій літературі все більше приділяється увага розвитку міжнародних відносин. Ця тема наразі стала досить актуальною в сучасному світі. Так питанням діяльності підприємств, що здійснюють зовнішню економічну діяльність присвячено праці таких науковців: Ільченко В.Ю.[3], Компанець К.А.[3], Островський І.А. [6], Пойта І.О. [5], Рибак Г.І. [6], Рожкова Т.С. [7] та інших.

Питанню розвитку міжнародного ринку послуг приділяється увага авторів Рибак Г. І., Островський І. А., Рожкова Т.С.. Вивчення питань світового досвіду розвитку ринку послуг та можливостям його застосування в Україні – Пойта І.О.

Автори Компанець К.А., Ільченко В.Ю. в своїй роботі «Ризиковий бар'єр в галузі міжнародного бізнесу» [3] встановили головні детермінанти затримки розвитку підприємств України в умовах кризи.

Але враховуючі весь науковий досвід авторів в роботах не охоплюються питання сучасного воєнного стану країни і таким чином не розглядаються негативний вплив факторів на зовнішньоекономічну діяльність підприємств. Тобто стає за необхідне формування напрямків перспективного розвитку світового ринку послуг враховуючі сучасні умови кризи.

Мета дослідження. Метою даної наукової статті є дослідження сучасного стану ЗЕД підприємств та формування напрямків перспективного розвитку світового ринку послуг.

Основна частина. Економічна діяльність у сучасному світі відбувається під впливом ряду факторів. Наразі останні роки стали переломними для розвитку світової торгівлі. Так перекриття кордонів через пандемію Covid 19 призвело до інтеграції сфер суспільного життя і перехід багатьох країн світу до моделі електронних ринкових відносин. Таким чином наразі розвиваються інформаційні форми та електронна торгівля на базі комп'ютерних технологій і мереж даних.

В теорії і практиці науковців визначається понятійний апарат світового ринку послуг. Так Рожкова Т.С. визначає, що «міжнародний (світовий) ринок послуг – диверсифікована система спеціалізованих ринків послуг, участь у функціонуванні якої у той або інший спосіб беруть усі країни». Автори Рибак Г.І. та Островський І.А. – Світова торгівля є традиційною, історично першою і нині однією з основних форм МЕВ. Вона служить кількісним виразом міжнародного поділу праці,

переваги якого пов'язані з підвищенням ефективності виробництва, зниженням витрат виробництва і пошуком найкращого задоволення економічних інтересів[6].

Світовий ринок послуг – це система міжнародних відносин обміну, де основним товарним об'єктом виступають різноманітні види послуг і яка існує на основі МПП. Послуга – це продукт праці, створений в результаті угоди про купівлю-продаж, у якого відсутня речова форма вони відносяться до сфери міжнародного науково-технічного співробітництва, а фрахт і транспортні послуги розглядаються в межах міжнародних транспортних відносин[4]. Тобто враховуючі вище представлені визначення, Світовий ринок послуг – це економічний вид діяльності, що охоплює всі країни світу і передбачає міжнародні відносини основою яких є обмін послугами.

Сфера послуг охоплює значне число видів діяльності, об'єднаних у групи за допомогою різних класифікацій, що використовуються як на міжнародному, так і національному рівні. Так, в рамках класифікації СОТ (Світової організації – World Trade Organization) виділяються більш 150 видів послуг, згрупованих у дванадцять секторів: ділові послуги; послуги зв'язку; будівельні та пов'язані з ними інженерні послуги; дистриб'юторські послуги; освітні послуги; послуги, пов'язані із захистом навколишнього середовища; фінансові послуги; послуги в галузі охорони здоров'я та соціального забезпечення; туристичні та пов'язані з ними послуги; послуги з організації дозвілля, культурних та спортивних заходів; транспортні послуги; інші послуги, що не увійшли до перерахованих. Крім класифікації СОТ у світовій практиці використовуються класифікація Організації економічного співробітництва та розвитку (Organisation for Economic Cooperation and Development), Міжнародна стандартна галузева класифікація всіх видів економічної діяльності (International Standard Industrial Classification of All Economic Activities) та інші.[5]

В Україні існує свій класифікатор зовнішньоекономічних послуг (КЗЕП) організація якого ведеться на підставі Державної служби статистики України (департамент статистики торгівлі). В КЗЕП визначає перелік категорій послуг, за якими проводиться державне статистичне спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами з метою одержання всебічної та вичерпної статистичної інформації про зовнішню торгівлю послугами для потреб складання зовнішньоторговельного та платіжного балансів України, а також оцінки розвитку економічних взаємовідносин України з іншими країнами світу.

КЗЕП – це технічний інструмент для впорядкування статистичної інформації щодо експорту-імпорту послуг для зовнішньоторговельного та платіжного балансів України.

КЗЕП містить види послуг, які використовують у звітності, системі обліку та статистиці експорту-імпорту послуг [2]. Таким чином наразі в класифікаторі визначено 47 найменувань послуг. Згідно з цим класифікатором з 2019 по кінець 2021 рік простежується динаміка змін в здійсненні світової торгівлі, що показано в табл. 1 та рис 1

Таблиця 1 – Динаміка змін в здійсненні зовнішньоекономічної діяльності України
Table 1 – Dynamics of changes in the implementation of foreign economic activity of Ukraine

Світові послуги згідно з КЗЕП (тис.дол. США)	2019р	2020р	2021р
Всього експорт	15660855,9	11547173,97	12785587,47
З них: Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	270072,79	236622,14	302997,9
Транспортні послуги	9109918,78	4988433,7	4657543,1
Всього імпорт	7027150,18	5876541,97	7976456,32
З них: Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	85169,56	61462,01	76654,51
Транспортні послуги	1559143,84	1061043,8	1777635,96

Джерело: сформовано автором [1]

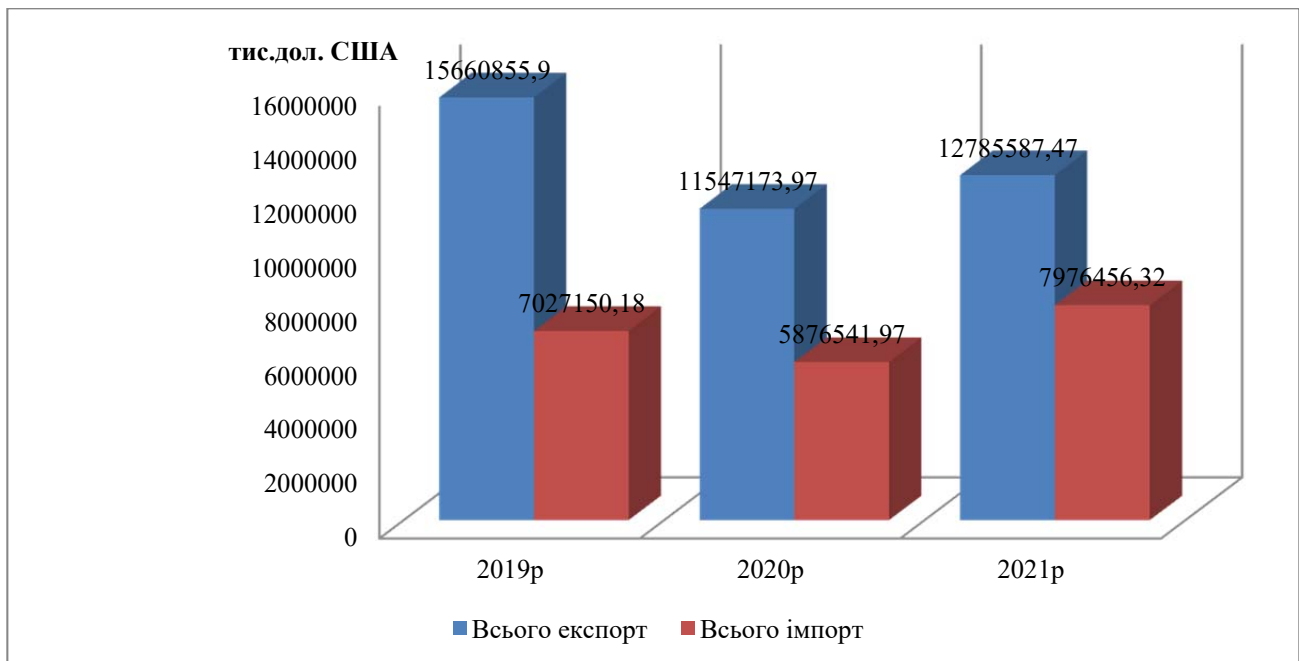

Рисунок 1 – Динаміка світових послуг згідно з КЗЕП, тис.дол. США.
Figure 1 – Dynamics of global services according to the KZEP, USA

Джерело: сформовано автором [1]

Отже, можна стверджувати, що ринок світових послуг уповільнився. Так в 2020 році по порівнянні з 2019р відбувся суттєвий спад в здійсненні зовнішньоекономічної діяльності України. Цей спад передбачено саме закриття кордонів через пандемію Covid 19. Простежити сучасний стан експорту і імпорту послуг стає досить важко так Україна перебуває в стані війни з РФ і стає за зрозуміле, що в класифікаторі КЗЕП може з'явитись додаткові пункти, а саме: гуманітарні послуги та військова допомога.

В умовах політичної та економічної нестабільності більшість міжнародних компаній, що стало причиною постковідних перетворень в світі вирішує, якщо не скорочувати обсяги перевезень, так залишати його на минулорічних показниках, можливо, це є більш доцільним кроком, але сьогодні вирішує використати ситуацію, коли конкуренти стають менш помітними на ринку, зайняти більшу частку ринку, звичайно, маючи на це достатні фінансові, виробничі та управлінські ресурси [3].

Швидкі зміни зовнішнього середовища стимулюють появу нових методів, систем і підходів до управління туристичною галузю України. Якщо зовнішнє середовище практично стабільне, то немає необхідності займатися стратегічним менеджментом. Однак у даний час більшість українських підприємств працюють у важко передбачуваному оточенні, що швидко змінюється, і, отже, має потребу в методах стратегічного менеджменту. Необхідність відбудови системи стратегічного менеджменту у вітчизняній практиці обумовлюється також інтеграційними процесами, що відбуваються та впливом пандемії.

Зовнішнє середовище також називають загальним оточенням, середовищем непрямого впливу або сукупністю неконтрольованих факторів. Воно безпосередньо впливає як на кожен окрему організацію України. Загальний стан зовнішнього середовища можна визначити за допомогою таких груп показників: стан економіки та міжнародного ринків (економічні фактори); діяльність уряду (політико-інституційні фактори); структурні зміни; науково-технічні тенденції; природно-економічні фактори.

Загальний стан зовнішнього середовища можна визначити за допомогою таких груп показників: стан економіки та ринків (економічні фактори); діяльність уряду (політико-інституційні фактори); структурні зміни; науково-технічні тенденції; природно-економічні фактори.

Усі окремі складові зовнішнього середовища взаємопов'язані, тобто зміни однієї з них (наприклад, політичної чи економічної) призводять до значних змін інших (наприклад, у соціально-демографічній чи правовій). Це відбиває складність зовнішнього середовища.

Для дослідження ринку послуг, вивчення зовнішнього і внутрішнього середовища суб'єкта бізнесу та висновків щодо перспектив розвитку світового ринку послуг необхідно проаналізувати вплив основних факторів зовнішнього середовища. Аналіз впливу зовнішнього середовища, а саме в аспекті міжнародної діяльності України подано в таблиці 2.

Таблиця 2 – PEST аналіз міжнародної діяльності України
Table 2 – PEST analysis of Ukraine's international activities

Сфера макросередовища	Фактори макросередовища		
	Позитивні	Негативні	Нейтральні
ПОЛІТИЧНА	1.Європейська орієнтація	1.Війна держави 2.Зміна законів 3.Напружена ситуація з державами сусідами	1.Постійна зміна напрямку руху політичних сил
ЕКОНОМІЧНА	1.Висока рентабельність іноземних інвестицій 2.Спрощення систем оподаткування	1.Динаміка курсу іноземних валют 2.Збільшення ціни на енергоносіїв 3.Інфляція 4.Вплив карантинних обмежень 5. Вплив воєнного стану країни	-
СОЦІАЛЬНА	1.Підвищення рівня освіти. 2.Зміна базових цінностей. 3.Позитивне відношення до відпочинку.	1.Мала популярність серед населення 3.Ріст рівня безробіття	-
ТЕХНОЛОГІЧНА	1.Розвиток ринку забезпечення матеріально-технічною базою	1.Не ефективність використання енергоносіїв 2.Можливість впровадження інновацій	-

Джерело: сформовано автором

Провівши PEST- аналіз бачимо, що більшість факторів зовнішнього середовища негативно впливають на міжнародну діяльність України, це зумовлено соціально – політичної не стабільністю держави та пандемія Covid19 через те що будь-яка дія в самій державі впливає на міжнародну діяльність, що довгостроковій перспективі буде негативно впливати на роботу всіх секторів зовнішньої економічної діяльності так і зниження ВВП в державі.

Тобто, для перспективного розвитку світового ринку послуг підприємствам України, що здійснюють ЗЕД, необхідно застосовувати стратегій антикризового управління. В залежності від сучасного фінансового стану підприємств необхідно застосовувати активну або пасивні види стратегій. Враховуючі, що агресивні стратегії направлені на структурні зміни, тобто диверсифікацією, технологічною орієнтацією та наступальні дії підприємства тут необхідно враховувати внутрішнє середовище підприємства. Пасивні (реактивні) стратегій, які характеризуються:

- концентрацією діяльності підприємства на визначеній сфері;
- ринковою орієнтацією (підприємство спочатку вивчає запити споживачів, а потім визначає технологічні можливості для розробки товару, який може задовольнити ці запити);
- обороною (підприємство захищає свою частку ринку шляхом оновлення продукції у відповідь на дії конкурентів).

Тобто всі стратегії потребують дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища підприємств, тим паче в сучасних умовах воєнного стану України.

На підставі проведеного дослідження запропонована схема стратегічних напрямів перспективного розвитку світового ринку в сучасних умовах (рис.2)

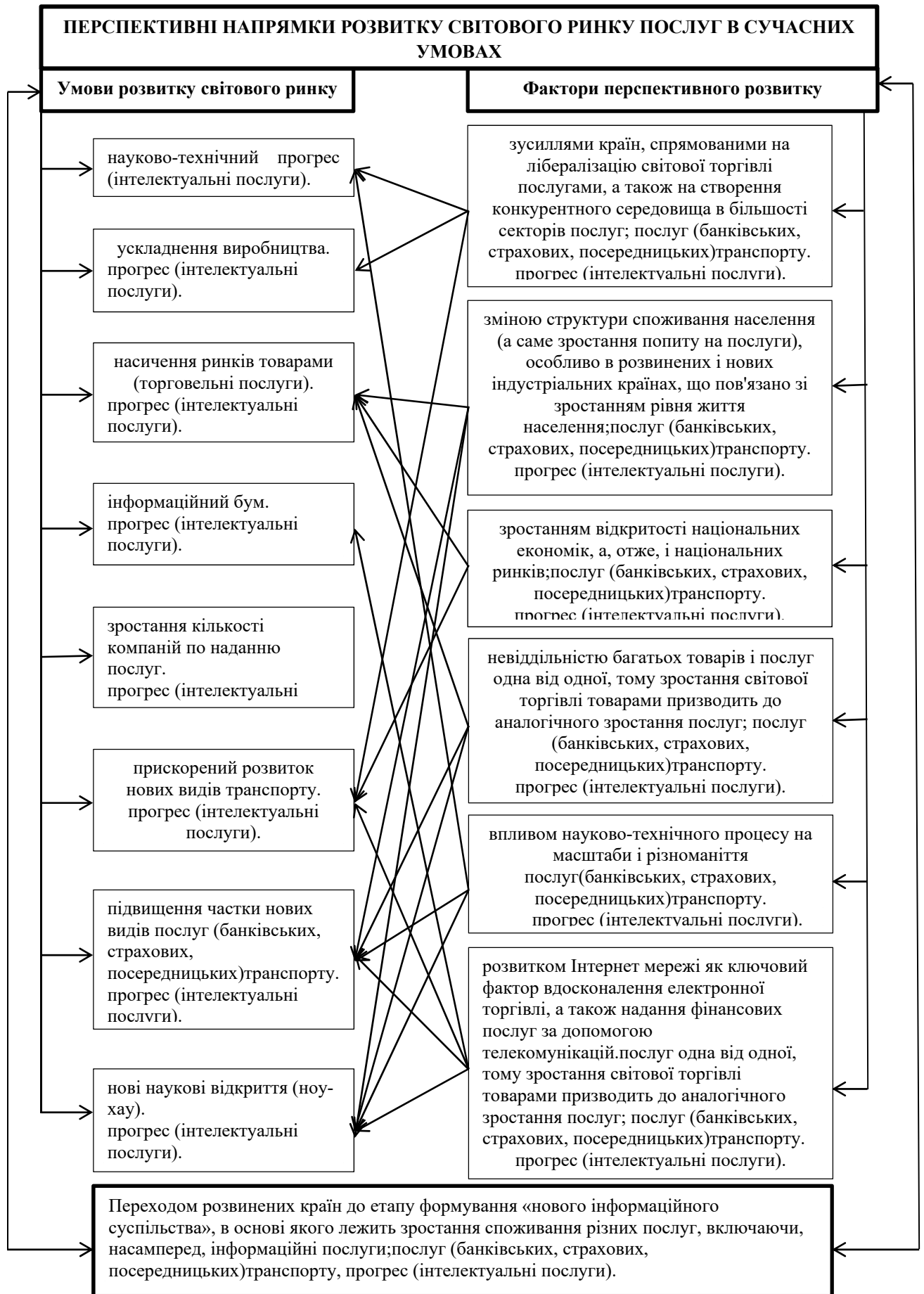

Рисунок 2 – Схема перспективних напрямків розвитку світового ринку послуг
 Figure 2 – Scheme of promising directions of development of the world market of services
 Джерело: сформовано автором

Тобто, для формування вищенаведених умов розвитку ринку світових послуг необхідно застосовувати анти кризисне стратегічне управління, так як криза охопила всі країни.

Висновки. Враховуючі проведеній корпоративний аналіз сучасного стану світового ринку послуг, можна виділити головні причини спаду. Наразі умови політичної та економічної нестабільності, що стало причиною постковідних та воєнного стану України, більшість міжнародних компаній покинуло ринок або взагалі припинило своє існування. Тобто для підтримки та стабілізації міжнародної торгівлі необхідно створити умови розвитку світового ринку послуг. Стає зрозумілим, що необхідно застосування стратегії анти кризисного управління. Таким чином для вибору було визначено головні детермінантами. В цих критичних умовах залишається: зусиллями країн, спрямованими на лібералізацію світової торгівлі послугами, а також на створення конкурентного середовища в більшості секторів послуг; переходом розвинених країн до етапу формування «нового інформаційного суспільства», в основі якого лежить зростання споживання різних послуг, включаючи, насамперед, інформаційні послуги та інші. Саме вони допоможуть стабілізувати ЗЕД і вивести її на рівень електронної торгівлі, що дозволить під час війни консолідації підприємствам України.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: <https://ukrstat.gov.ua/>
2. Класифікація зовнішньоекономічних послуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: https://ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/op_kzep_2016.htm
3. Компанець К.А., Ложачевська О.М., Ільченко В.Ю. Ризиковий бар'єр в галузі міжнародного бізнесу. «Економіка та суспільство» – 2021. – Вип.31. [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/734> DOI 10.32782/2524-0072/2021-31-51
4. Міжнародна торгівля послугами: динаміка, структура та географічна спрямованість. [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19294/#:~:text=%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3%20%E2%80%93%D1%86%D0%B5%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0,%D1%8F%D0%BA%D0%B0%20%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%94%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D0%9C%D0%9F%D0%9F>
5. Пойта І.О. Світовий досвід розвитку ринку послуг та можливості його застосування в Україні. Економіка в умовах сталого розвитку: контекст підприємств, регіонів, країн: матеріали міжнародної наукової конференції [20 листопада 2013 р., м. Дніпропетровськ] / ред. Кол.: В.Я. Швець [та ін.] – Д.: НГУ, 2013. – С. 29-31.
6. Рибак Г. І., Островський І. А. Міжнародний ринок послуг: сучасний стан та структура. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2020 [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: DOI: 10.32702/2307-2105-2020.6.71
7. Рожкова Т.С. Міжнародна торгівля. Нав. Посібник. Київський міжнародний університет. Інститут міжнародних відносин. 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/76793/ekonomika/mizhnarodniy_rinok_poslug

REFERENCES

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Official site. Retrieved from: <https://ukrstat.gov.ua/> (date of access: 10.06.2022) [in Ukrainian].
2. Klyasyfikatsiia zovnishnoekonomichnykh posluh [Classification of foreign economic services] Retrieved from: https://ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/op_kzep_2016.htm (date of access: 13.06.2022) [in Ukrainian].
3. Kompanets K.A., Lozhachevska O.M., Ilchenko V.Yu. (2021) Ryzikovyi barier v haluzi mizhnarodnoho biznesu. [Risk barrier in the field of international business] "Economy and Society" – 2021. – No..31. Retrieved from: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/734> DOI 10.32782/2524-0072/2021-31-51 (date of access: 13.06.2022) [in Ukrainian].

4. Mizhnarodna torhivlia posluhamy: dynamika, struktura ta heohrafichna spriamovanist. [International trade in services: dynamics, structure and geographical focus]. Retrieved from: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19294/#:~:text=%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0.%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3%20%E2%80%93%20%D1%86%D0%B5%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0,%D1%8F%D0%BA%D0%B0%20%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%94%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D0%9C%D0%9F%D0%9F>. (date of access: 10.06.2022) [in Ukrainian].

5. Poita I.O. (2013) Svitovyi dosvid rozvytku rynku posluh ta mozhlyvosti yoho zastosuvannia v Ukraini [World experience in the development of the services market and the possibilities of its application in Ukraine]. Economy in conditions of sustainable development: the context of enterprises, regions, countries: materials of the international scientific conference [November 20, 2013, Dnipropetrovsk] / editor. Col.: V.Ya. Shvets [et al.] – D.: NGU, 2013. – P. 29-31.

6. Rybak G. I., Ostrovsky I. A. Mizhnarodnyi rynek posluh: suchasnyi stan ta struktura. [International market of services: current state and structure. Electronic magazine "Efficient Economy"] Retrieved from: DOI: 10.32702/2307-2105-2020.6.71 (date of access: 10.06.2022) [in Ukrainian].

7. Rozhkova T.S.(2015) Міжнародна торгівля. [International trade]. Nav. Manual. Kyiv International University. Institute of International Relations. Retrieved from: https://pidru4niki.com/76793/ekonomika/mizhnarodniy_rinok_poslug (date of access: 13.06.2022) [in Ukrainian].

РЕФЕРАТ

Ложачевська О.М. Перспективи розвитку світового ринку послуг / О.М. Ложачевська // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науковий журнал. – К.: НТУ, 2022. – Вип. 4 (54).

В статті досліджено сучасний стан світового ринку послуг. Встановлено, що в останні роки економіка України знаходиться в досить критичному стані. Головні детермінанти економічної кризи є закриття кордонів через пандемію COVID-19 та наразі воєнний стан в країні. Встановлено, що саме через це більшість міжнародних компаній покинуло ринок або взагалі припинило своє існування. Отже, можна стверджувати, що ринок світових послуг уповільнився. Дослідженню наукову літературу, щодо питань розвитку світового ринку послуг. Встановлено, що автори не в повній мірі врахували сучасний кризисний стан міжнародної діяльності України.

Доведено, що існує велика кількість міжнародних класифікаторів світових послуг. Головними для здійснення ЗЕД можна вважати класифікацію СОТ. У світовій практиці використовуються класифікація Організації економічного співробітництва та розвитку (Organisation for Economic Cooperation and Development), Міжнародна стандартна галузева класифікація всіх видів економічної діяльності (International Standard Industrial Classification of All Economic Activities) та інші. В Україні існує свій класифікатор зовнішньоекономічних послуг (КЗЕП) організація якого ведеться на підставі Державної служби статистики України (департамент статистики торгівлі).

Проведено аналіз впливу зовнішнього середовища, а саме в аспекті міжнародної діяльності України за допомогою PEST аналіз. Визначено, що головними негативними детермінантами в сучасних умовах залишаються: воєнний стан в країні, вплив карантинних обмежень, динаміка курсу іноземних валют, збільшення ціни на енергоносіїв та інфляція. Виходячи з проведеного дослідження в статті запропоновано напрями перспективного розвитку світового ринку послуг. Запропоновані шляхи виходу з критичного стану підприємств, що здійснюють зовнішню економічну діяльність на світовому ринку послуг.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: СВІТОВИЙ РИНОК, ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПОСЛУГИ, МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ, СФЕРА ПОСЛУГ.

ABSTRACT

Lozhachevska O.M. Prospects for the development of the world services market. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific journal. – Kyiv: NTU, 2022. – Issue 4 (54).

The article examines the current state of the global services market. It has been established that in recent years the economy of Ukraine is in a rather critical state. The main determinants of the economic crisis are the closure of borders due to the COVID-19 pandemic and the current martial law in the country. It has been established that this is precisely why most international companies left the market or ceased to exist altogether. So, it can be said that the world services market has slowed down. The works of the authors of the scientists were studied. Many of their works are devoted to the world services market. It was established that the authors did not fully take into account the current state of crisis in Ukraine's international activities.

It has been proven that there is a large number of international classifiers of world services. The classification of the WTO can be considered as the main one for the implementation of the EDS. In world practice, the classification of the Organization for Economic Cooperation and Development (Organization for Economic Cooperation and Development), the International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (International Standard Industrial Classification of All Economic Activities) and others are used. Ukraine has its own classification of foreign economic services (KZEP), which is organized on the basis of the State Statistics Service of Ukraine (Department of Trade Statistics).

An analysis of the influence of the external environment was carried out, namely in the aspect of Ukraine's international activities using the PEST analysis. It was determined that the main negative determinants in modern conditions remain: the state of war in the country, the impact of quarantine restrictions, the dynamics of the exchange rate of foreign currencies, the increase in energy prices and inflation. Based on the conducted research, the article proposes directions for the future development of the world market of services. Proposed ways out of the critical state of enterprises that carry out foreign economic activity on the world market of services.

KEY WORDS: WORLD MARKET, FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY, SERVICES, INTERNATIONAL ACTIVITY, SERVICE SPHERE.

АВТОР:

Ложачевська О.М., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, Київ, Україна, o.lozhachevska@ntu.ua, тел. +380677511541, Україна, 01010, м. Київ, вул. Омеляновича-Павленка, 1, к. 242, orcid.org/0000-0001-8462-925X

AUTHOR:

Lozhachevska O.M., doctor of economics, professor, National Transport University, Kyiv, Ukraine, o.lozhachevska@ntu.ua, tel. +380677511541, Ukraine, 01010, Kyiv, str. Omelyanovicha-Pavlenka, 1, k. 242, orcid.org/0000-0001-8462-925X

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Роскладка Н.О, доктор економічних наук, проф., професор кафедри туризму та рекреації. Київський національний торгово-економічний університет, Київ, Україна.

Бондарь Н.М. доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, Київ, Україна.

REVIEWERS:

Roskladka N.O, Doctor of Economics, Professor, Professor of Tourism and Recreation. Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine.

Bondar N.M. Doctor of Economics, Professor, National Transport University, Kyiv, Ukraine.